

Ks. Franciszek SIEG SJ

KRÓLESTWO BOŻE PRZYBLIŻYŁO SIĘ (Mk 1,15)

Treść: 1. Jezus głosił królestwo Boże w Galilei. 2. Starotestamentalne tradycje o królestwie Bożym. 3. Królestwo Boże w oczekiwaniu w Izraelu. 4. Nastąpiła pełnia czasu. 5. Konieczność zmiany postaw ludzi. 6. Królestwo Boże jest darem. 7. Postawa dziecka warunkiem wejścia do królestwa niebieskiego. 8. Królestwo Boże jest „wśród was” (Łk 17,21c). 9. Przez śmierć i zmartwychwstanie Jezusa nastąpiło królestwo Boże. 10. Podsumowanie.

1. Jezus głosił królestwo Boże w Galilei

Świadectwa tradycji, jakie zostały przekazane w Ewangeliach, potwierdzają, że Jezus po przyjęciu chrztu od Jana Chrzciciela, w okolicach dolnego Jordanu (Mk 1,9-11 par.) powrócił do Galilei (Mk 1,14b) i tam rozwinął swoją działalność. W ten sposób spełniło się słowo proroka Izajasza (8,23; 9,1, por. Mt 4,15 n). Jezus nie działał we własnym imieniu (J 7,28) lecz Ojca (J 5,43), który Go posłał i określił Jego zadanie (Łk 4,16 nn; 4,43 nn; J 3,17; Łk 19,10). Wobec tego nie tylko śmierć i zmartwychwstanie lecz całe życie i działalność Jezusa, rozpatrywane w kontekście Jego wypowiedzi, mają soteriologiczny sens. Pierwszy okres działalności w Galilei został przez synoptyków ogólnie scharakteryzowany w summariach jako głoszenie królestwa Bożego (Mk 1,14.39; Mt 4,17.23-25; Łk 4,14.15.43.44; 8,1).

Tekst Mk 1,15 ma formę proklamacji, która zawiera trzy stwierdzenia: a/. czas się wypełnił; b/. przybliżyło się królestwo Boże; c/. wobec tego ludzie są wezwani do zmiany swoich postaw, czyli do nawrócenia i do wiary w Ewangelię. Tą Ewangelią jest właśnie nowina o przybliżeniu się królestwa Bożego. Jezus nie wdawał się w teoretyczne dyskusje z oficjalnymi przedstawicielami judaizmu na temat królestwa Bożego, lecz zakładał jego znajomość z tradycji Starego Testamentu. On sam natomiast mówił w różny sposób o nowej rzeczywistości, jaka przybliżyła się z chwilą, gdy Bóg posłał swojego Syna na świat do ludzi. Właśnie w tajemnicy Wcielenia i ukrytego życia Jezusa, w Jego słowie i dziełach, w Jego śmierci i zmartwychwstaniu oraz Zesłaniu Ducha Świętego wyrażało się wejście z mocą królestwa Bożego w dzieje ludzkie i zostało zaproponowane indywidualnym osobom w osobistym doświadczeniu do ich decyzji, do akceptacji wraz z wszystkimi konsekwencjami¹.

¹ Niniejsze opracowanie ma charakter szkicu. Podstawowe kwestie o królestwie Bożym zostały omówione przez wielu autorów. Zob. np.: J. GNILKA, *Jesus von Nazaret. Botschaft und Geschichte*.

2. Starotestamentalne tradycje o królestwie Bożym

Historia szczególnej ingerencji Boga w dziejach ludzkości zaczęła się od powołania Abrama / Abrahama (Rdz 12,1 nn) i od przymierza, jakie Bóg zawarł z nim (Rdz 15,7 nn; 17,1 nn), a potem z całym ludem (19,4 nn). Odtąd, przez długi czas, relacje między Bogiem a Jego ludem miały kształt teokracji.²

Bóg³ dał się poznać już to jako Bóg wszechmogący (Rdz 17,1 nn), już to w swojej transcendencji (Wj 3,14), już to jako Pan i Władca całej ziemi (Iz 6,3), który uczynił Izrael swoją szczególną własnością (Wj 19,5). Izajasz w opisie swojej wizji powołaniowej, nazywa Go Królem (6,5). Bóg Izraela pełen łaskowości i miłosierdzia (Iz 54,8; Jr 31,3.31 nn), dał się poznać praojcom i Izraelowi jako „bogaty w łaskę i wierność” (Wj 34,6), jako Bóg, który miłuje swój lud, jak ojciec swojego syna (Wj 4,22 n; Jr 31,9; Oz 11,1 nn). Prorok z wdzięcznością nazywa Go Ojcem swojego ludu (Iz 63,16).

Bóg przygotowywał przywódców dla swojego ludu, którzy jako Jego namiestnicy mieli go prowadzić w zmiennych historycznych uwarunkowaniach - Mojżesz, Jozue, sędziowie, prorocy i królowie. Skoro ci ostatni często okazywali się niewiernymi wobec Boga Izraela i stali się niezdolnymi do pełnienia funkcji Jego namiestnika, odrzucił ich i wzbudzał proroków, którzy byli duchowymi przywódcami ludu i zarazem zapowiadali nową inicjatywę Boga, która będzie zmierzała do odnowienia wszystkiego w pełni czasów (Iz 52,7-9; Za 14,6-11).

Freiburg, Basel, Wien (1993) 87 nn. S. KUTHIRAKKATTEL, *The beginning of Jesus' ministry according to Mark's Gospel (1,14-3,6): A redaction critical study*. Roma 1990, 81-102. H. MERKLEIN, *Jesu Botschaft von der Gottesherrschaft. Eine Skizze*. SBS 111. Stuttgart 1989³. Tamże literatura: 176-199. F. MUS-SNER, *Gottesherrschaft und Sendung Jesu*, w: *Praesentia salutis*. Düsseldorf 1967, 81-98. R. RUBINKIEWICZ, *Królestwo Syna Człowieczego*, w: *Kościół w świetle Biblii*, red. J. SZLAGA. Lublin 1984, 21-36. R. SCHNACKENBURG, *Gottes Herrschaft und Reich. Eine biblisch-theologische Studie*, Freiburg 1965⁵. TENZE: *Die Person Jesu Christi im Spiegel der vier Evangelien*. (Herders theologischer Kommentar NT), Suppl. IV. Freiburg, Basel, Wien 1993. H. SCHÜRMANN, *Gottes Reich - Jesu Geschick. Jesu ureigener Tod im Licht seiner Basileia-Verkündigung*. Leipzig 1985. P. STUHLMACHER, *Biblische Theologie des Neuen Testaments*. Bd 1. *Grundlegung. Von Jesus zu Paulus*. Göttingen 1992, 66 nn. A. VÖGTLE, „Theologie” und „Eschatologie” in der Verkündigung Jesu? w: TEGOZ: *Offenbarungsgeschehen und Wirkungsgeschichte. Neutestamentliche Beiträge*. Freiburg, Basel, Wien 1985, 11-33.

² Relacje między biblijną teokracją a królestwem Bożym mogą być przedmiot odrębnego studium.

³ Cf. J. BALDERMANN - N. LOHFINK (Hg), *Der eine Gott der beiden Testamente*. Jahrbuch für Biblische Theologie 2. Neukirchen-Vluyn 1987. H. CAZELLES, *La Bible et son Dieu*, Paris 1989. J. JEREMIAS, *Das Königtum Gottes in den Psalmen*. (Forschungen zur Religion und Literatur des Alten und Neuen Testaments 141). Göttingen 1987, 15 nn. Józef ŁACH, *Zbawcza miłość Boga*, w: *Studia z Bibliistyki V*. Warszawa 1990, 41-86. J. SCHREINER, *Theologie des Alten Testaments*. Ergänzungsband 1. Würzburg 1995, 35 nn. H. SEEBASS, *Der Gott der ganzen Bibel*. Freiburg i. Br. 1982. L. STACHOWIAK, *Myśl religijna i teologiczna Księgi Izajasza*, RT 40(1993) 1, 21-41. E. ZENGER, *Der Gott der Bibel*, Stuttgart 1986.

3. Królestwo Boże w oczekiwaniu w Izraelu

Obietnice⁴ Boga Izraela dla swojego ludu, zwłaszcza te, które zostały przekazane przez proroków o potomku Dawida i o trwałym jego tronie (Rdz 49,10; 2 Sm 7,12 nn; Iz 11,1; 9,1 nn; Jr 23,5 nn; Ez 17,22 nn; Mi 5,1) były podstawą nadziei, która wyrażała się w oczekiwaniach wzbogaconych bujną wyobraźnią stosownie do ziemskich aspiracji, jakie były podtrzymywane przez wielu, co znalazło wyraz w judaistycznej literaturze okresu międzytestamentowego⁵. Echa podobnych postaw występują także w Nowym Testamencie (Łk 17,20; Mt 20,20 n; Dz 1,3-6).

Kiedy Jezus głosząc nową naukę z mocą (Łk 4,31 n) i czyniąc dzieła, jakie Ojciec mu dał dla uwierzytelnienia Jego posłannictwa (Dz 2,22), wielu stawiało sobie pytanie, czy On nie jest oczekiwanym Mesjaszem (por. Łk 7,18 nn; J 4,29; 7,26). Wnet też wywiązała się polemika między Nim a przedstawicielami oficjalnego judaizmu - faryzeuszami i uczonymi w Piśmie (J 8,12 nn), gdyż Jezus nie akceptował ich interpretacji Tory i swoim postępowaniem naruszał przepisy, jakie oni wprowadzili powołując się na Prawo.⁶ Dotyczy to zwłaszcza zachowania szabatu (J 5,1 nn; 9,1 nn) i rytualnej czystości (Mt 15,1 nn; par.). Następnie, Jezus okazywał, że nie miał zamiaru spełnić ich ekonomicznych ani społeczno-politycznych oczekiwań, jakie żywili w związku z zapowiedziami przyjscia Mesjasza (por. np. J 6,14 n). Opozycja wobec Jezusa okazała się trwałą w swojej postawie przez cały czas Jego publicznej działal-

⁴ Cf. G. SASS, *Leben aus den Verheissungen: traditionsgeschichtliche und biblisch-theologische Untersuchungen zur Rede von Gottes Verheissungen im Frühjudentum und beim Apostel Paulus*. (Forschungen zur Religion und Literatur des Alten und Neuen Testaments 164). Göttingen 1995, 183nn. C. WESTERMANN, *Die Verheissungen an die Väter. Studien zur Vätergeschichte*. Göttingen 1976. TEGOŻ: *Der Weg der Verheissung durch das Alte Testament*, w: TEGOŻ: *Forschung am Alten Testament. Gesammelte Studien II*. (Theologische Beiträge AT 55), München 1974, 230-249. E. ZAWISZEWSKI, *Księgi Proroków*, Pelplin 1989, 72 nn.

⁵ Cf. C. BURGER, *Jesus als Davidsson. Eine traditionsgeschichtliche Untersuchung*. (Forschungen zur Religion und Literatur des Alten und Neuen Testaments 98). Göttingen 1970, 16-24. R. FENEBERG, W. FENEBERG, *Das Leben Jesu im Evangelium*. (Quaestiones Disputatae 88). Freiburg, Basel, Wien (1980) 258 nn. E.-M. LAPERROUSAZ, *L'attente du Messie en Palestine à la veille et au début de l'ère chrétienne à la lumière des documents récemment découverts*. Paris 1982, 75 nn. M. LATTKE, *Zur jüdischen Vorgeschichte des synoptischen Begriffs der „Königsherrschaft Gottes“*, w: P. FIEDLER und D. ZELLER (Hg), *Gegenwart und kommendes Reich*. (Stuttgarter Biblische Beiträge). Stuttgart 1975, 9-25. J.[an] ŁACH, *Jezus Syn Dawida*. Warszawa 1973, 148 nn. G.S. OEGEMA, *Der Gesalbte und sein Volk. Untersuchungen zum Konzeptualisierungsprozess der messianischen Erwartungen von den Makkabäern bis Bar Koziba*. (Schriften des Institutum Judaicum Delitzschianum 2). Göttingen 1994, 103 nn. R. RUBINKIEWICZ, *Królestwo Boże w literaturze apokryficznej Starego Testamentu*. *RTKUL* 38-39(1991-1992) 1, 59-74. M. WITTLIEB, *Il Masiah/Christos negli pseudoepigrafi veterotestamentari dell'ambiente Palestinese*. (Diss.). Roma 1977, 45 nn.

⁶ Cf. K. HUBER, *Jesus in Auseinandersetzung: exegetische Untersuchungen zu den sogenannten Jerusalemer Streitgesprächen des Markusevangeliums im Blick auf ihre christologischen Implikationen*. (Forschung zur Bibel 75), Würzburg 1995. J.-G. MUDISO M. MUNDLA, *Jesus und die Führer Israels. Studien zu den sogenannten Jerusalemer Streitgesprächen*. (Neutestl. Abhandl. 17), Münster 1984. F. MUSSNER, *Die Kraft der Wurzel. Judentum - Jesus - Kirche*. Freiburg, Basel, Wien 1987, 94 nn.

ności i doprowadziła do odrzucenia Mesjasza, którego posłannictwo Bóg uwierzytelnił licznymi znakami.

4. Nastąpiła pełnia czasu

Moment zstąpienia Syna Bożego i Jego wejścia w dzieje ludzkie oraz czas Jego przebywania wśród ludzi celem wypełnienia dzieła, jakie Bóg Ojciec Mu zlecił, wyznaczają początek nowej epoki w ludzkich dziejach. Zbawcza inicjatywa Boga w stosunku do ludzi przechodzi z fazy obietnicy i przygotowania do fazy realizacji. Kiedy Jezus stając wśród grzeszników, aby przyjąć chrzest od Jana Chrzciciela, zostaje napełniony Duchem Świętym. Wówczas Bóg Ojciec składa o Nim wobec ludzi świadectwo, że jest Jego Synem (Mk 1,9-11; par.). To wydarzenie ma charakter uroczystej inauguracji mesjańskiej działalności Jezusa. W niej okazało się już, jak Bóg pełen miłosierdzia i miłości (Jr 3,31; 3,16) przybliżył się do ludzi.

Mateusz stawiając tezę o wypełnieniu czasu, uzasadnia ją dowodem z historii zbawienia ujętym w formie zestawienia rodów (1,1-17). Ten sposób argumentowania był dla jego adresatów zrozumiały i przekonywujący. Dla czytelników naszych czasów tekst wymaga komentarza z uwzględnieniem historycznego tła, w którym ukazano by, jak Bóg Izraela w suwerenny sposób kierując wydarzeniami, doprowadził do wypełnienia danych przez siebie obietnic i do wykonania zbawczego planu.⁷

Słowo Jezusa o przybliżeniu się królestwa Bożego (Mk 1,15; por. Mt 4,17; Łk 10,9.11) wywołuje kwestię, czy Jezus rozumiał to królestwo jako teraźniejsze, czy też mówił o przyszłym, eschatycznym. Opinie autorów nie są zgodne, gdyż Ewangelie zawierają świadectwa zarówno o teraźniejszym, jak i o jego przyszłym charakterze. Nasze rozważania ograniczają się do teraźniejszego aspektu.

Między słowem i dziełami Jezusa, a królestwem Bożym zachodzi szczególnie związek. Jezus sam widział właśnie w swoich dziełach znaki nastania panowania Bożego⁸ i w fakcie, iż Jego Ewangelia jest głoszona ubogim i uciśnionym, jak to zapowiedział Izajasz (61,1 n), znak wypełnienia tego proroctwa i nastania panowania (= królestwa) Bożego (Mt 11,12), co zostało przez Niego szczególnie podkreślone w kontekście uwalniania ludzi od złych duchów (Łk 11,20 [14-21], par. Mt 12,28 [22-29]; Łk 13,32b).⁹

⁷ Por. też Ga 4,4; Hbr 1,1; Rz 13,11 nn. Cf. A. VÖGTLE, Röm 13,11-14 und die „Nah“- Erwartung, w: *Offenbarungsgeschehen, dz. cyt.*, 191-204.

⁸ Cf. J. ERNST, *Markus. Ein theologisches Portrait*. Düsseldorf 1987, 21-29. J. HOMERSKI, Królestwo Boże w nauczaniu Jezusa, *RTKUL* 42(1995) z. 1, 59-68. J. KUDASIEWICZ, „Królestwo Boże będzie wam zabrane, a dane narodowi, który wyda jego owoc” (Mt 21,43), *RTKUL* 41(1994) z. 1, 79-84. H. LANGKAMMER, „Przyjdź królestwo Twoje!”, *RTKUL* 38-39(1991-1992) z. 1, 75-83. S. WŁODARCZYK, Przyjście Jezusa na świat znakiem nadejścia „pełni czasów”, w: *Studium Scripturae Anima Theologiae*. Kraków 1990, 340-347.

⁹ Cf. J. FLIS, *Jezus a demony na tle antydemonicznych praktyk starożytnego Wschodu*. Lublin 1990, 135n.

5. Konieczność zmiany postaw ludzi

W programowej wypowiedzi u Mk 1,15 stwierdzenie o przybliżeniu królestwa Bożego ma wprawdzie ogólny charakter, ale ono określa już wymagania odnośnie postaw ludzi wobec tej nowej rzeczywistości. Jezus wymaga od nich pozytywnego ustosunkowania się do zbawczej inicjatywy, jaką Bóg rozwija przez swojego Syna. Ta postawa ma się wyrażać w zmianie swojego dotychczasowego sposobu myślenia i postępowania, czyli w nawróceniu i przyjęciu nowej nauki oraz w życiu według jej wymagań. Wymienione motywy - wezwanie do nawrócenia i do wiary, przewijają się w różnej formie, jak to zgodnie poświadczają Ewangelie, w całym przepowiadaniu Jezusa.¹⁰

Jezus przyszedł „wezwać do nawrócenia” grzeszników (Mk 2,17c par.). To wezwanie wymaga posłuszeństwa od wszystkich, którzy chcą być zbawieni. Ojciec oddał bowiem królestwo w ręce Syna (J 3,35). Bez nawrócenia nie ma odpuszczenia grzechów ani wspólnoty z Jezusem. Ci, których przeciwnicy Jezusa nazywali grzesznikami, a z którymi Jezus zasiadał do stołu (Łk 5,29 nn), byli już nawróconymi, względnie na drodze nawrócenia (por. Łk 19,1-10). Natomiast faryzeusze i uczeni w Piśmie, trwając w swoim niedowiarstwie w stosunku do Jezusa jako Mesjasza (J 12,37 nn), nie byli zdolni przyjąć Jego Ewangelii o królestwie Bożym, która przynosi zbawienie (Łk 13,23-27).

Proklamacja królestwa Bożego zawiera nie tylko obietnicę daru, lecz także groźbę i zapowiedź sądu dla tych, którzy nie posłuchają wezwania do nawrócenia i ustosunkują się negatywnie do pełnej łaskowości zbawczej inicjatywy Boga (Mt 12,41). W przepowiadaniu królestwa Bożego przez Jezusa nie da się rozdzielić łaski i sądu. Wybór musi być dokonany przez każdego indywidualnie z ponoszeniem konsekwencji swojej decyzji.

6. Królestwo Boże jest darem

Słowo Jezusa do Dwunastu: „Wam dana jest tajemnica królestwa Bożego...” (Mk 4,11) nosi semickie cechy, które wskazują na jego palestyńskie pochodzenie¹¹. Z tekstu wynika, że tajemnica królestwa Bożego zostaje objawiona dopiero od czasów Jezusa i przez Niego. Wcześniej była ona jeszcze zakryta. Ona pozostaje jednak nadal niedostępna dla tych, którzy są poza Dwunastką - „poza wami” (Mk 4,11c). W tekście zostały więc sobie przeciwstawione postawy dwóch grup ludzi: a/. tych, któ-

¹⁰ Cf. H. MERKLEIN, *Die Gottesherrschaft als Handlungsprinzip. Untersuchung zur Ethik Jesu.* (Forschung zur Bibel 34), Würzburg 1978, 47 nn. R. SCHNACKENBURG, *Die sittliche Botschaft des Neuen Testaments.* Bd 1, 2. (Herders theologischer Kommentar Suppl.), Freiburg, Basel, Wien 1986³. H. THYEN, *Studien zur Sündenvergebung im Neuen Testament und seinen alttestamentlichen und jüdischen Voraussetzungen.* (Forschungen zur Religion und Literatur des Alten und Neuen Testaments 96). Göttingen 1970, 131 nn.

¹¹ J. GNILKA, *Das Evangelium nach Markus.* 1. Teilbd (Mk 1-8,26). (Ewangelisch-katholischer Kommentar zum Neuen Testament II/1), Zürich, Neukirchen-Vluyn 1989³, 163.

rzy zostali wybrani i powołani (por. J 6,70ab), których Ojciec dał Jezusowi (J 17). Oni zostali wtajemniczeni i uwierzyli, że Jezus wyszedł od Ojca (J 17); b/. tych „poza” uczniami. Ci nie zostali wybrani, powołani ani wtajemniczeni. Wielu spośród tych ostatnich jest niesionych przez entuzjazm, jaki tłum żywił dla Jezusa. Kiedy nastanie czas próby, odstąpią. Jezus nie może im zaufać i dlatego o królestwie Bożym mówi im w przypowieściach (Mt 13,13.34). Inni trwają uporczywie na przeciwnych pozycjach, w stosunku do Jezusa. Obstając przy swojej interpretacji Tory i trzymając się swoich przepisów, nie mogli poznać ani uznać posłannictwa Jezusa od Boga ani przyjąć Jego Ewangelii. Dla nich tajemnice królestwa Bożego, jakie Jezus słowem i czynem objawiał, pozostały niezrozumiałe. Konsekwencją postaw tej drugiej grupy było, iż „nie mogli wejść” i pozostali „na zewnątrz”.

W świetle szerszego kontekstu wypowiedzi Jezusa, zwłaszcza w późniejszym okresie Jego działalności, odsłania się w licznych aspektach charakter i bogaty sens daru królestwa Bożego (4,11c).¹² Okazuje się też, że uczniowie mimo chwilowych kryzysów, zaczęli coraz lepiej rozumieć naukę i posłannictwo Jezusa od Ojca. Niejednokrotnie Jezus tłumaczył swoją naukę tylko uczniom (Mk 7,14-23 [17b]; 9,28 n). Jednak zrozumienie Jezusa następowało u nich w wyniku inicjacji przez Ojca (Mt 16,15 nn [17]; por. J 6,64 n; 17,6-19). Ojciec uzdalnia bowiem „do uczestnictwa w dziele świętych w światłości” i przenosi „do królestwa swego umiłowanego Syna, w którym mamy odkupienie - odpuszczenie grzechów” (Kol 1,12-14). Ze strony uczniów jest wymagana wierność i wytrwanie w miłości, co jest warunkiem jeszcze głębszej inicjacji w tajemnice królestwa Bożego już podczas ziemskiego pielgrzymowania. Ten dar Boga stwarza ludziom szansę założenia autentycznej przyjaźni z Bogiem, a potem wejścia do życia wiecznego (Łk 6,20 par.).

7. Postawa dziecka warunkiem wejścia do królestwa niebieskiego

Izraelita w wieku 13 lat i jednego dnia staje się „synem Prawa” (*bar mizwah*), czyli podmiotem obowiązków określonych w Prawie i ma też zasługi za jego zachowanie. Natomiast dziecko poniżej tego wieku uchodzi za nieznające Prawa i nie ma jeszcze ani obowiązków określonych Prawem ani zasług przed Bogiem.¹³ Tymczasem Jezus obiecując właśnie dzieciom królestwo Boże (Mk 10,14 n, par.) występuje przeciw tej rabinackiej koncepcji teologicznej. Co więcej, On podkreśla, że właśnie dziecko, które w swojej prostolinijności jest pełne ufności do Boga, wykazuje szczególną zdolność do poufnego dialogu z Nim i może Boga nazywać swoim Ojcem - Abba.

Podobną postawę wobec Boga winni wykazywać uczniowie, co jest warunkiem, by mogli wejść do królestwa Bożego (Mk 10,13-15). Przed Bogiem i przed ludźmi

¹² Cf. V. KUNKA, Jezus jako dar Boga dla świata w Czwartej Ewangelii, w: *Studia z Bibl. V. dz. cyt.*, 198-267.

¹³ Cf. T. SANHEDRIN 13,1 n. w: *Kommentar zum NT* v. H.L. STRACK u. P. BILLERBECK. Bd I. München 1965⁴. Por. *Księga Jubileuszów* 23,26.

winni stać się małymi i pokornymi, a nie przejawiać dążeń do panowania. Ten sens wynika także z Mk 9,33-37; 9,38 nn; 10,35 nn. Wobec braci, uczniowie mają okazywać się, na wzór Jezusa, sługami. Królestwo Boże, jak wynika z Mk 10,14,¹⁴ jest więc teraźniejszą rzeczywistością, której można doświadczać już w działalności Jezusa. Posłusznych i wiernych wobec wezwania Ewangelii wyzwala ona od egoizmu, pychy, zazdrości i innych niewłaściwych postaw moralnych, jakie powstają i rozwijają się zwłaszcza w życiu dorosłych oraz uczy jak być otwartym wobec Boga i bliźnich. Wówczas w sercach nastaje znowu pokój, szczęście i radość (Łk 10,32n; par. Mt 13,16 n).

Dar królestwa Bożego można przyjąć tylko w postawie dziecka (Mt 18,17; Łk 18,3), co zostało w obu tekstach podkreślone uogólnioną i uroczystą formułą wprowadzającą: „Zaprawdę, powiadam wam”.¹⁵ W tej postawie jest czytelny związek między przepowiadaniem królestwa Bożego, a wiarą w Boga. Dorośli, którzy już nie potrafią mówić do Boga „Ojcze” - Abba, powinni znowu uczyć się tego, aby mogli przyjąć królestwo Boże jako dar. Kto sam się uniża jak dziecko, ten będzie wielki w królestwie Bożym (Mt 18,4).¹⁶

8. Królestwo Boże jest „wśród was” (Łk 17,21c)

W gr. tekście czytamy *entós hym̃n estin*. To wyrażenie zostało w *Biblii Tysiąclecia* oddane: „pośród was jest”, a w komentarzu podano wyjaśnienie: „jako rzeczywistość już działa”.¹⁷ Natomiast M. Wolniewicz tłumaczy: „jest w was”, a w komentarzu pisze: „tzn. w waszych duszach, albo też wśród was, w narodzie żydowskim”.¹⁸ Wydaje się, że bliżej będziemy sensowi oryginału, jeżeli przyjmiemy tłumaczenie „wśród was”, które jest synonimem do „pośród was”. Tłumaczenie w sensie „wśród was” znajduje potwierdzenie w szerszym kontekście, w którym także podkreśla się teraźniejszy aspekt królestwa Bożego, czyli ono jest już obecne jako rzeczywistość¹⁹ i pozostaje w zasięgu ludzkiego doświadczenia. Ze strony ludzi wymagana jest tylko uwaga, nawrócenie i przyjęcie daru Ojca niebieskiego z wiarą. Jezus sam jest „niesiony” przez ten dar - królestwo Ojca dla ludzi i Bóg Ojciec proklamuje swoje królestwo wobec ludzi słowami i dziełami Jezusa. Ten szukając rozproszonych synów Izraela i odpuszczając im grzechy przyprawia ich do królestwa Ojca. Zatem to

¹⁴ Cf. J. GNILKA, *Ev Mk II*, 81.

¹⁵ Cf. J. ERNST, *Das Evangelium nach Lukas*. Leipzig 1977, 338. J. KREMER, *Lukasevangelium*. (Die Neue Echter Bibel 3), Würzburg 1988, 176 n. A. SAND, *Das Evangelium nach Matthäus*. (Regensburger Neues Testament), Leipzig 1989, 366.

¹⁶ Por. A. SAND, *Ev Matth*, l.c. . R. SCHNACKENBURG, *Großsein im Gottesreich*. Zu Mt 18,1-5, w: L. SCHENKE (Hrsg), *Studien zum Matthäusevangelium*. SBS. Stuttgart 1988, 269-282 [277 nn]).

¹⁷ Wyd. 4. Poznań - Warszawa 1984, 1203.

¹⁸ *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*. Pod red. M. PETERA (ST). M. WOLNIEWICZA (NT). t. 3. *Nowy Testament*, Poznań 1992².

¹⁹ Cf. J. ERNST, *Das Evangelium nach Lukas*, dz. cyt., 329 n.

królestwo Boże nie staje się obecnym wskutek zwycięskiej walki w sensie socjologicznym lub politycznym lecz jako zbawcze oddziaływanie mocy Boga, która wyzwala od grzechów i prowadzi do życia w Bogu. Bóg Ojciec jest obecny z Jezusem i autoryzuje Jego działalność. Ze swojej strony Jezus trwa w ustawicznej jedności z Ojcem i spełnia Jego wolę, będąc posłusznym aż do śmierci i to śmierci krzyżowej. Wskutek przybliżenia Boga w osobie Jezusa, inteligencja człowieka została sprowokowana do decyzji. Dar królestwa Bożego może być przyjęty wolną decyzją człowieka lub odrzucony, z ponoszeniem w obu przypadkach wszystkich konsekwencji. Kiedy zostaje ono właściwie przyjęte, rozwija się i wzrasta w duszach ludzi. Wówczas pośrednio kształtuje także relacje międzyludzkie i środowisko egzystencji człowieka.

Teksty Łk 11,20; 17,20, które mówią o dynamice przybliżenia królestwa Bożego, a nie o czasie, kiedy ono nastanie, harmonizują z formułą proklamacji w Mk 1,15. Fakt wypełnienia się czasu i nastania królestwa Bożego nie zostaje rozpoznany na podstawie obliczeń, jak w judaistycznej apokaliptyce²⁰, lecz po cechach, jakie ten czas charakteryzują i kształtują, mianowicie wejście Syna Bożego w dzieje świata oraz życie tych ludzi, którzy z wiarą i pokorą przyjmują Go do swoich serc.

9. Przez śmierć i zmartwychwstanie Jezusa nastąpiło królestwo Boże

Wydarzenia męki, śmierci i zmartwychwstania Jezusa łącznie wzięte stanowią „godzinę” Jezusa (Mt 26,45c; por. J 12,23.27.28; 16,32; 17,1)²¹, dla której przyszedł i ku której szedł (J 12,27c, por. Hbr. 10,9), mając przy sobie grupę słabych duchowo uczniów, a przeciw sobie wielu zdecydowanych przeciwników. Tłum zaś już to w swoim entuzjazmie chce obwołać Go królem (J 6,14 n), już to wołał: „Ukrzyżuj Go!” (Mk 15,13 n).

Publicznie Jezus nie zgłaszał żadnych roszczeń do mesjańskich tytułów, ale akceptował je, kiedy były Mu nadane czy to przez Jana Chrzciciela (J 1,29.36), czy przez Szymona Piotra (Mt 16,16; J 6,69), czy przez tłum podczas uroczystego wjazdu do Jerozolimy (Mk 11,8-10; Łk 19,38; J 12,13), czy przez Piłata (J 18,37 n), czy też przez Najwyższego kapłana (14,61 n). W obliczu swojej śmierci przed Wysoką Radą (Mk 14,62) i przed świecką władzą (Piłatem) Jezus zdecydowanie bronił swoich mesjańskich tytułów. Królowanie Jezusa zaczęło się właśnie z krzyża opromienionego chwałą zmartwychwstania (J 12,32), gdy odniósł zwycięstwo nad śmiercią i swoimi przeciwnikami. Jego królestwo nie jest jednak z tego świata (J 18,36) ani nie buduje się go ziemskimi środkami. Niemniej ono jest obecne i rozwija się już w świecie, w życiu ludzi wierzących, ale swoją pełnię osiąga w królestwie niebieskim.

²⁰ Cf. F. SIEG, Cechy pism apokaliptycznych okresu międzytestamentowego i kwestia ich genezy w odmiennej ocenie, w: *Wizje końca świata w literaturze. Materiały i konferencje* [z Sympozjum]. Szczecin 1992, 5-17.

²¹ „Godzina” męki Jezusa jest zarazem „godziną” Jego przeciwników, to jest „panowania ciemności” (Łk 22,53 por. Mk 14,35).

To królestwo w różnych jego aspektach, ze szczególnym uwzględnieniem jego relacji do świata i do ludzi w ich egzystencjalnych środowiskach, zostało przez Jezusa ukazane w Jego licznych przypowieściach (Mk 4, 2nn; 12,1 nn; 13,1 nn; Mt 13,1 nn; 18,12 nn; 20,1 nn; 21,28 nn; 25,1 nn; Łk 7,31 nn; 8,4 nn; 10,25 nn; 11,5 nn; 12,13 nn; 13,1 nn; 14,15 nn; 15,1 nn; 16,1 nn; 18,1 nn; 19,11 nn; J 10,1 nn; 15,1 nn).²² Czytając te przypowieści należy zwrócić uwagę na inicjatywę Boga Ojca, na rolę jaką według nich spełnia Jezus, na postawy i zachowania ludzi wobec inicjatywy Boga. W kontekście przypowieści o królestwie Bożym staje się zrozumiałe słowo Jezusa o tych, którzy gwałtem wdzierają się do tego królestwa (Mt 11,12; Łk 16,16c)²³, a także o tych, którzy nie dochodzą do odpowiednich wyników.

Łukasz informuje, że Jezus po swoim zmartwychwstaniu ukazywał się uczniom przez czterdzieści dni i mówił im o królestwie Bożym (Dz 1,3). Kiedy zaś uczniowie zostali uzbrojeni mocą Ducha Świętego wyruszyli, aby wszystkim głosić Ewangelię o królestwie Bożym (Dz 1,8; 2,1 nn). W ten sposób zaczęło spełniać się słowo Jezusa: „Ta Ewangelia o królestwie będzie głoszona po całej ziemi, na świadectwo wszystkim narodom” (Mt 24,14; por. Dz 8,12; 19,8; 20,25; 28,23). Po wniebowstąpieniu Jezusa już nie jest oczekiwane przyjście królestwa Bożego. Ci bowiem, którzy wiarą i miłością solidaryzują się z Jezusem Chrystusem, Synem Bożym, otrzymują już teraz uczestnictwo w Jego królestwie (Łk 22,29; por. Dz 8,12) i żyją nadzieją wejścia do niebieskiego królestwa, chociaż przez wiele ucisków (Dz 14,22). Królestwa Bożego nie da się oddzielić od osoby Jezusa. Odrzucenie Jego osoby pociąga odrzucenie i wykluczenie od Jego królestwa. Wejście i przynależność do królestwa w teraźniejszości, w czasie ziemskiej egzystencji człowieka, warunkuje uczestnictwo w eschatycznym królestwie (Mt 25,10; Łk 13,25).²⁴

Paweł głosząc królestwo Boże, upomina, by wierni gminy w Tesalonikach „postępowali w sposób godny Boga, który [ich] wzywa do swego królestwa i chwwały” (1 Tes 2,12). Do wiernych innych gmin kieruje groźne ostrzeżenia dla tych, którzy źle postępowali, że „nie odziedziczą królestwa Bożego” (1 Kor 6,9 n; Ga 5,19-21; Ef 5,5). Królestwo Boże „to sprawiedliwość, pokój i radość w Duchu Świętym” (Rz 14,17b). Ono ma społeczny wymiar, gdyż „służy sprawie pokoju i wzajemnemu zbudowaniu” (Rz 14,19). W końcu Jezus Chrystus odda królestwo Bogu Ojcu (1 Kor 15,24b-28).

²² Cf. R. FRIELING, *Gesammelte Schriften zum Alten und Neuen Testament*. Bd. III. *Christologische Aufsätze. Der Weg des Christus Jesus. Heilungen. Gleichnisse. Apostelzeugnisse*. Stuttgart 1982, 249-321. A. JANKOWSKI, *Królestwo Boże w przypowieściach*. Poznań-Warszawa 1981. A. KEMMER, *Gleichnisse Jesu. Wie man sie lesen und verstehen soll*. Freiburg i. Br. 1981. E. RAU, *Reden in Vollmacht. Hintergrund, Form und Anliegen der Gleichnisse Jesu*. (Forschungen zur Religion und Literatur des Alten und Neuen Testaments 149). Göttingen 1990, 107 nn.

²³ Interpretacyjne trudności tego trudnego tekstu wraz z opiniami autorów omawia G. HÄFNER, *Gewalt gegen die Basileia? Zum Problem der Auslegung des „Stürmerspruches“ Mt 11,12*. *ZNW* 83(1992) nr 1-2, 21-51.

²⁴ Kwestie relacji między królestwem Bożym a Kościołem zostały omówione między innymi przez: W. TRILLING, *Das wahre Israel. Studien zur Theologie des Matthäus-Evangeliums*. (Studien zum Alten und Neuen Testament 10), München 1964, 53 nn.

10. Podsumowanie

Królestwo Boże obiecane, zapowiedziane i oczekiwane zarówno w Starym jak i w Nowym Testamencie, a także oczekiwane w judaizmie okresu międzytestamentowego, przybliżyło się w pełni czasów, kiedy Syn Boży wszedł w dzieje ludzkie i przebywając wśród ludzi głosił je słowami i dziełami, jakie dał Mu Ojciec. Przez śmierć Jezusa i Jego zmartwychwstanie królestwo Boże stało się rzeczywistością „wśród” ludzi, do której wchodzi ci, którzy okazując posłuszeństwo wobec wezwania Jezusa, przekazywanego przez Jego sługi, nawracają się i z wiarą przyjmują Jego Ewangelię o królestwie Bożym. Im udziela uczestnictwa w swoim królestwie i kapłaństwie (Ap 1,5 n; 5,9 n).²⁵ Dopelnienie zaś nastąpi jako trwałe pokój i wieczna radość w niebieskim królestwie.

THE KINGDOM OF GOD IS NEAR (MARK 1:15B)

(Summary)

This essay treats of the promises, announcements and expectations of the kingdom of God in the Old and New Testament traditions, which were achieved through Jesus' death and Resurrection with all consequences for the peoples, according as those would assume their attitudes towards our Lord and Saviour Jesus Christ.

²⁵ Cf. E. SCHÜBLER FIORENZA, *Priester für Gott. Studien zum Herrschafts- und Priestermotiv in der Apokalypse*. (Neutestl. Abh. Neue Folge 7). Münster 1972, 68 nn.